

مدیریت ورزشی - تابستان ۱۳۹۱
شماره ۱۳- ص ص: ۲۰۲- ۱۸۵
تاریخ دریافت: ۹۰ / ۰۵ / ۱۹
تاریخ تصویب: ۹۰ / ۱۱ / ۱۵

بررسی دیدگاه مدیران و کارشناسان در مورد توسعه صنعت گردشگری ورزشی در استان خراسان رضوی

۱. مریم بلالی^۱ - ۲. محمدرضا معین فرد - ۳. محمدرضا حامدی نیا - ۴. ابوالقاسم امیراحمدی
۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه حکیم سبزواری، ۲. استادیار دانشگاه حکیم سبزواری، ۳ و ۴. دانشیار دانشگاه حکیم سبزواری

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی دیدگاه مدیران و کارشناسان در مورد توسعه صنعت گردشگری ورزشی در استان خراسان رضوی است. محدوده تحقیق استان خراسان رضوی و جامعه آماری مدیران و کارشناسان دخیل در امر گردشگری و ورزش استان انتخاب شدند. تحقیق حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است و با توجه به نبود پرسشنامه استاندارد مطابق با اهداف تحقیق، از پرسشنامه محقق ساخته‌ای استفاده شد که روایی و پایایی (۷۱ درصد) آن مورد تایید قرار گرفت. پس از جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از بسته نرم‌افزار SPSS داده‌ها استخراج، ویرایش و از طریق بررسی میانگین‌ها، آزمون فریدمن برای رتبه بندی و ویل کاکسون به منظور بررسی معناداری اختلاف میانگین رتبه‌ها، تجزیه و تحلیل شدند. براساس نتایج به دست آمده از دیدگاه مدیران و کارشناسان از تأثیرات مهم توسعه صنعت گردشگری ورزشی، مؤلفه‌های «ایجاد سرور و شادمانی در جامعه»، «گرایش بیشتر مردم به ورزش و ارتقای سطح سلامت جامعه» و «گسترش تبادلات و تعاملات مثبت فرهنگی بین فرهنگ‌های مختلف» است و مهم‌ترین سازمان در توسعه صنعت گردشگری ورزشی، «سازمان گردشگری و تربیت بدنی» شناسایی شده است. همچنین سه عامل مهم در موانع و محدودیت‌های توسعه صنعت گردشگری در استان مؤلفه‌های «عدم برنامه ریزی سازمان‌ها به منظور جذب گردشگر ورزشی»، «حمایت ناکافی مسئولان استان از سرمایه‌گذاران و طرح‌های گردشگری ورزشی» و «کم توجهی به جاذبه‌های گردشگری ورزشی از طرف مسئولان شهری» هستند. در مجموع ۹۴/۲ درصد از مسئولان و کارشناسان استانی و شهری، حمایت و پشتیبانی خود را از برنامه‌های توسعه گردشگری ورزشی در استان خراسان رضوی اعلام کردند. نتیجه تحقیق حاضر حاکی از آن است که با توجه به شناخت تأثیرات توسعه صنعت گردشگری و وجود موانع و محدودیت‌های موجود این پدیده ورزشی در استان و اهمیت توسعه گردشگری ورزشی و لزوم بهره‌مندی از منافع مختلف جذب گردشگر ورزشی در استان لزوم برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری ورزشی توسط سیاستگذاران و برنامه‌ریزان استان احساس می‌شود.

واژه‌های کلیدی

گردشگری ورزشی، توسعه، پتانسیل‌ها، خراسان رضوی.

مقدمه

در قرن حاضر ورزش از ملزومات زندگی معاصر است (۹) و بخشی از فرهنگ و هویت ملل محسوب می‌شود (۴) و نیز یکی از صنایع بزرگ و مهم در دنیاست و افراد بسیاری در سرتاسر جهان در آن اشتغال دارند (۳۲). ورزش به حدی در جوامع امروزی رسوخ کرده که عنوان می‌شود یکی از متداول‌ترین عوامل ایجاد انگیزه برای سفر و گردشگری است (۱۰)، از سوی دیگر صنعت مسافرت و گردشگری بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنعت در دنیا به حساب می‌آید (۲). روندهای موجود در گردشگری طی دهه گذشته نشان داده‌اند که گردشگری ورزشی در حال حاضر به عنوان بخش بسیار قابل توجهی از بازار جهانی گردشگری را به خود اختصاص داده است و با رشد چشمگیر آن سازمان جهانی گردشگری معتقد است که گردشگری ورزشی در حال حاضر یک بازار در حال ظهور است (۲۴). بسیاری از کشورها این صنعت پویا را منبع اصلی درآمد، اشتغال زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه زیرساخت‌ها می‌دانند (۲). از این رو گردشگری و جهانگردی هم مانند ورزش بخش مهمی از زندگی مدرن شده است (۳). گردشگران منبع اصلی درآمد و اشتغال برای جمعیت منطقه میزبان هستند (۱۶). براساس آمار منتشره در کشورهای مختلف حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد گردشگران، ورزشی را دلیل اصلی سفر خود عنوان می‌کنند و بیش از نیمی از سفرهای تعطیلات را، سفرهایی تشکیل می‌دهند که هدف از آنها، ورزش هم است (۹). از این رو گردشگری ورزشی یک بخش در حال توسعه گردشگری است که با توجه به آمار، حدود ۳۲ درصد از توفیقات و دست‌یابی‌های جهانی گردشگری را به خود اختصاص داده است (۱۲). بنابراین گردشگری و ورزش دو جزء حیاتی از اقتصاد جهانی‌اند که تأثیر شگرفی بر جامعه امروز دارند (۳۱). همچنین فراتر از یک صنعت، به پدیده‌ای اجتماعی - اقتصادی در سطح جهانی تبدیل شده است. این صنعت سفید از هر زمان دریگر جایگاه خود را به عنوان پدیده‌ای چند بعدی در جوامع بشری باز کرده است و بسیاری از کشورها با سرمایه‌گذاری فراوان، فواید و تأثیر این صنعت را خوب درک کرده و آن را به منبعی مهم به منظور بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی (۲۲) و افزایش شهرت و برندسازی مقصد خود تبدیل کرده‌اند (۳۴). در حقیقت واژه گردشگری ورزشی ابداع شد تا درک بهتری از ورزش به عنوان یک انگیزه گردشگری فراهم آید (۲۷). به طوری که توسعه فعالیت‌های ورزشی و اشتراک مساعی بین ورزش و گردشگری سبب به حداکثر رسیدن فواید گردشگری ورزشی شده است (۳۱). تغییر گرایش به سوی گذراندن تعطیلات به شیوه‌ای فعال‌تر سبب شده است که تقریباً در سفرهای تعطیلات، یک چهارم مردم ورزش را به عنوان هدف اصلی مسافرت مدنظر قرار دهند (۱۹) و این مسئله ضرورت

توجه به این حوزه را آشکارتر می‌کند. این صنعت می‌تواند نقش برجسته‌ای را به عنوان مولد اقتصادی و ایجاد کننده اثرات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی در جوامع مختلف داشته باشد، به طوری که امروزه به ابزار کلیدی برای توسعه کشورها تبدیل شده است (۱۴). براساس آمار سازمان جهانی جهانگردی ۴۳ درصد از مشاغل جهان در ارتباط با صنعت گردشگری است، برای مثال از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۵ گردشگری ورزشی موجب افزایش سالانه ۱۳ درصدی تولید ناخالص ملی شده که ناشی از فعالیت‌های اقتصادی است. با توجه به برگزاری مسابقات ورزشی عظیم، بیکاری سالانه ۱۹ درصد کاهش یافته است (۲۸). همچنین گردشگری و ورزش ارتباط تنگاتنگی با فرهنگ دارند و در ترکیب با دیگر عوامل، گردشگری ورزشی می‌تواند نقشی اساسی در توسعه آتی فرهنگ و افزایش آگاهی‌های فرهنگی از طریق توسعه ارتباطات بین‌المللی داشته باشد (۳۱). نکته مورد توجه این است که در ایران به دلیل فقدان شناخت کافی، عدم مدیریت و نبود راهبردهای مدون و مشخص، تا کنون از مقوله گردشگری ورزشی غفلت شده و فرصت‌های منحصر به فرد در کشور از دست رفته است. فواید و آثار فراوانی اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و زیست محیطی گردشگری ورزشی و درک اهمیت داشتن جامعه‌ای سالم و با نشاط توسط مدیران، برنامه‌ریزان و مسئولان و همچنین تمایل مردم به داشتن تعطیلات و تفریحات فعال و پویا، لزوم توجه به مقوله گردشگری ورزشی در کشور اجتناب‌ناپذیر می‌نماید (۱۴). در حال حاضر شهرها و استان‌ها فضای تجلی قدرت اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و بازوی حرکتی دولت‌ها محسوب می‌شوند. مدیریت و برنامه‌ریزی برای فضاهای شهری و استانی امروزه نیاز به دیدگاه‌های پویا و نظام یافته دارد تا با ابزارها و راهبردهای تدوین شده، محرک‌ها شناسایی و در جهت پیشبرد اهداف، تحریک شوند. تحلیل و ارزیابی توانمندی‌ها و منابع نشان دهنده اولین گام مهم در توسعه و مدیریت مقاصد گردشگری ورزشی است. مقاصد مختلف ویژگی‌ها، جاذبه‌ها و توانمندی‌های مشخص ورزشی و گردشگری برای توسعه گردشگری ورزشی و جذب گردشگران دارند (۲۳). از جمله محرک‌ها، لزوم شناخت پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های گردشگری ورزشی به تفکیک مناطق و استان‌ها و یافتن تأثیر توسعه صنعت گردشگری در جامعه به جهت ایجاد مدیریت صحیح، آگاهی و شناخت برنامه‌ریزان سازمان‌های گردشگری و ورزشی از موانع و محدودیت‌ها و سازمان‌های درگیر این پدیده است. همچنین در سطح سیاست‌گذاری به هماهنگی بیشتر در سازمان‌های مسئول برای ورزش و سازمان‌های مسئول برای گردشگری نیاز است (۲۵). براساس تحقیقات دری و جاگو (۲۰۰۶) مشکل اصلی مدیریت گردشگری ورزشی در بیشتر کشورها جدا بودن و مدیریت مجزای دو حوزه گردشگری و ورزشی است

(۲۱). همچنین عواملی چون رفع خستگی، تجدید قوای جسمی، توسعه و پیشرفت مهارت ها، بالابردن سطوح آمادگی جسمانی نیز از پیامدهای توسعه گردشگری ورزشی است (۷، ۲۱). هنرور و همکاران نیز در تأکید بر آثار توسعه گردشگری ورزشی توجه به عامل فرهنگ را به عنوان عامل قوی در جذب گردشگران ورزشی و شناساندن ویژگی های فرهنگی و باستانی کشور به گردشگران ورزشی از طریق فعالیت های بازاریابی مورد توجه قرار داده است (۱۵). همچنین در مقوله موانع و محدودیت های گردشگری ورزشی عدم مدیریت و برنامه ریزی راهبردی و مناسب و عدم ادراک نگرش و احساس سیاست گذاران شناسایی شده است (۷، ۹، ۲۱). همچنین چو (۲۰۰۴) ورزش هایی را که سنت یک کشور محسوب می شوند، یکی از جاذبه های مهم گردشگران ورزشی می دانند (۲۰) و براساس تحقیقات مؤمنی و همکاران (۱۳۸۶) گردشگری مذهبی به سبب ویژگی های ساختاری و کارکردی خاص، توانسته خود را در متن گردشگری جهانی جای دهد (۱۱). در این راستا، در پژوهش حاضر دیدگاه مدیران و کارشناسان در مورد توسعه گردشگری ورزشی در استان خراسان رضوی بررسی می شود تا با بررسی تأثیرات توسعه صنعت گردشگری ورزشی، میزان مشارکت سازمان ها در امر گردشگری ورزشی، ارزیابی قابلیت های گردشگری ورزشی استان و همچنین بررسی اولویت های ورزش های بومی و محلی و پتانسیل های اصلی استان به منظور جذب گردشگر ورزشی و موانع و محدودیت ها در توسعه این پدیده، مدیران ومسئولان را در تعیین برنامه ها و راهبردهای توسعه این صنعت یاری دهند.

روش تحقیق

با توجه به ضرورت همکاری نزدیک سازمان های درگیر در گردشگری ورزشی جامعه آماری این تحقیق را مدیران و کارشناسان در سازمان های استانداری و شهرداری های شهرستان ها، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و اداره های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در شهرستان ها، اداره کل تربیت بدنی و اداره های تربیت بدنی در شهرستان ها، هیأت های ورزشی در استان و شهرستان ها، اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری و اداره های منابع طبیعی و آبخیزداری در شهرستان ها، اداره کل راه و ترابری و اداره های راه و ترابری در شهرستان ها، اداره کل تربیت بدنی آموزش و پرورش و اداره های تربیت بدنی آموزشگاه ها در شهرستان ها در استان خراسان رضوی تشکیل می دهند. از بین بیست شهرستان استان به صورت ترکیبی

(خوشه‌ای - طبقه‌ای) ده شهرستان انتخاب شد که براساس نسبت جمعیتی در هر شهرستان پرسشنامه پخش شد. به این منظور پرسشنامه طرح تحقیقی به افراد جامعه آماری تحقیق در شهرستان های منتخب شامل مشهد، سبزوار، نیشابور، تربت حیدریه، تربت جام، کلات، قوچان، خلیل آباد، فریمان و گناباد تحویل شد. در نهایت از این شهرستان ها تعداد ۱۶۴ پرسشنامه پس از پیگیری های مستمر جمع آوری و داده های آنها بررسی شد.

با توجه به ماهیت توصیفی تحلیلی تحقیق حاضر، از پرسشنامه به عنوان ابزار تحقیق استفاده شد. به دلیل نبود ابزار استاندارد سازگار با اهداف تحقیق، پس از مطالعه منابع موجود اقدام به طراحی پرسشنامه محقق ساخته با ۶۸ سؤال براساس مقیاس ۵ گزینه ای لیکرت در قالب ۹ عامل کلی شد. این پرسشنامه از دو بخش تشکیل شده که بخش اول شامل سؤالات مربوط به ویژگی های فردی و بخش دوم پرسشنامه شامل ۶۹ سؤال در قالب ۹ مؤلفه اصلی است که براساس مقیاس پنج ارزشی لیکرت ساخته شده است. پرسشنامه مذکور برای تعیین اعتبار بین ۱۲ نفر از استادان و متخصصان مدیریت ورزشی و گردشگری توزیع و پس از دریافت نظرهای استادان متخصصان، دیدگاه ها و پیشنهادهای آنها در پرسشنامه مقدماتی لحاظ شد. پس از انجام تحقیق راهنما پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۱ محاسبه و ثبات درونی آن تأیید شد.

در این تحقیق، برای توصیف آمار آزمودنی ها از آمار توصیفی و محاسبه شاخص های پراکندگی مانند میانگین، میانگین رتبه و رسم نمودارها و فراوانی ها و همچنین برای مقایسه و رتبه بندی پتانسیل ها و عوامل مهم در توسعه گردشگری ورزشی استان از آمار استنباطی (آزمون ناپارامتریک فریدمن و آزمونویل کاکسون) بهره گرفته شد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

نتایج این بررسی نشان داد ۷۶/۶ درصد افراد نمونه آماری دارای مدرک تحصیلی کارشناسی به بالا هستند. حجم بیشتری از جامعه مورد بررسی (حدود ۷۱/۲ درصد) در رده سنی ۳۲ سال به بالا هستند. همچنین ۷۵/۶ درصد افراد نمونه آماری مرد و ۲۴/۴ درصد آنان زن بودند (جدول ۱).

جدول ۱ - ویژگی های پاسخ دهندگان

متغیر	جنس		مدرک تحصیلی					سن		شاخص آماری
	مرد	زن	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری	زیر	بالای	
فراوانی	۱۲۱	۳۹	۱۱	۲۶	۹۴	۲۴	۳	۴۴	۱۰۹	۱۶۴
درصد	۷۵/۶	۲۴/۴	۷/۰	۱۶/۵	۵۹/۵	۱۵/۲	۱/۹	۲۸/۸	۷۱/۲	۱۰۰

از دیدگاه پاسخ دهندگان این تحقیق در مورد پتانسیل سازمان ها در توسعه صنعت گردشگری ورزشی استان تفاوت معناداری بین هشت عامل این تحقیق وجود داشت ($P=0/001$ ، $136/470=$ خی دو). در نتیجه رتبه سازمان میراث فرهنگی و گردشگری از هفت عامل دیگر بیشتر بود و بعد از آن سازمان های شهرداری، استانداری و فرمانداری اهمیت زیادی به دلیل نقش مهمشان در برنامه ریزی و سیاستگذاری شهری دارند. این به معنای آن نیست که یک منبع مشخص مسئولیت کلی گردشگری ورزشی را بر عهده دارد، بلکه ضرورت همکاری نزدیک سازمان میراث فرهنگی، که سازمان متولی گردشگری کشور است یا سازمان های متولی ورزش کشور و به تبع آن فدراسیون های ورزشی و دیگر سازمان ها اثبات شده است (جدول ۲).

جدول ۲ - نتایج آزمون فریدمن در بررسی اهمیت سازمان ها در توسعه صنعت گردشگری ورزشی استان

ارزش P	خی دو	میانگین	عوامل
۰/۰۰۱	۱۳۶/۴۷۰	۴/۸۶	سازمان گردشگری
		۴/۷۰	شهرداری ها
		۴/۴۶	استانداری ها و فرمانداری ها
		۳/۸۰	ادارات آموزش و پرورش و مراکز آموزش عالی
		۳/۷۸	سازمان تربیت بدنی
		۳/۴۴	سازمان منابع طبیعی
		۲/۹۶	ادارات راه و ترابری

براساس نتایج به دست آمده از دیدگاه مدیران و کارشناسان در مورد تأثیرات توسعه صنعت گردشگری ورزشی تفاوت معناداری بین ده عامل این تحقیق وجود داشت ($P= ۰/۰۰۱$ ، $\chi^2 = ۳۷/۴۸$) با توجه به وجود اختلاف معنادار بین متغیرها، مهم ترین اثر توسعه صنعت گردشگری ورزشی در جامعه مؤلفه ایجاد سرور و شادمانی در جامعه است که مهم ترین عامل گزارش شده است و مؤلفه های گرایش بیشتر مردم به ورزش و ارتقای سطح سلامت جامعه و گسترش تبادلات و تعاملات مثبت فرهنگی بین فرهنگ های مختلف نیز جزء موارد مهم بعدی محسوب شده اند (جدول ۳).

جدول ۳ - نتایج آزمون فریدمن در زمینه دیدگاه مدیران در مورد تأثیرات توسعه صنعت گردشگری ورزشی

ارزش P	خی دو	میانگین رتبه	عوامل
۰/۰۰۱	۳۷/۴۸	۶/۰۱	ایجاد سرور و شادمانی در جامعه
		۵/۹۴	گرایش بیشتر مردم به ورزش و ارتقای سطح سلامت جامعه
		۵/۸۵	گسترش تبادلات و تعاملات مثبت فرهنگی بین فرهنگ های مختلف
		۵/۸۳	ایجاد تصور مثبت نسبت به شهر و منطقه میزبان
		۵/۵۸	توسعه کمی و کیفی اماکن و تاسیسات ورزشی
		۵/۴۹	ارتقای سطح کیفی و کمی زیرساخت های عمومی
		۵/۳۳	غنی سازی اوقات فراغت مردم
		۵/۱۷	افزایش درآمدهای ساکنان استان و اشتغال زایی
		۴/۹۴	رشد گسترش فرهنگ حفاظت و بهره برداری از منابع طبیعی و محیط زیست
		۴/۸۶	کمک به گسترش تفاهم و مشارکت های اجتماعی

از دیدگاه نمونه آماری این تحقیق در مورد توانمندی و پتانسیل های استان برای جذب گردشگری ورزشی، میزان انطباق ساخت فضاها و تاسیسات ورزشی با استانداردهای فنی ملی و بین المللی در وضعیت بهتری نسبت به میزان انطباق وسایل، امکانات، فضاها و تاسیسات ورزشی و میزان انطباق امکانات رفاهی و بهداشتی با استانداردهای ملی و بین المللی است. استان پتانسیل و توانایی برگزاری رویدادهای استانی را از لحاظ کمیت اماکن ورزشی و ظرفیت تماشاگر داراست و زیرساخت های اقامتی و رفاهی نیز در موقعیت متوسط گزارش شده است. همچنین در ارزیابی انجام گرفته مؤلفه های کمیت و کیفیت پارک های مصنوعی تفریحی ورزشی، میزان

مشارکت و حمایت اسپانسرهای ورزشی، وجود نیروهای متخصص، میزان پژوهش و کمیت و کیفیت وب سایت های ویژه گردشگری ورزشی کم گزارش شده است (جدول ۴).

جدول ۴ - بررسی پتانسیل های گردشگری ورزشی استان و جذب گردشگر ورزشی از دیدگاه مدیران و کارشناسان

میزان ارزیابی	میانگین	زیاد و خیلی زیاد	متوسط	کم و خیلی کم	مؤلفه ها
کم	۲/۴۲۶۸	۹/۴	۳۷/۲	۵۴/۳	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۹۱/۵	۵۴/۳	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲/۸۱۸۴	۲۹/۰	۳۲/۷	۳۸/۳	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۷۱/۰	۳۸/۳	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲/۶۱۳۵	۱۹/۶	۳۱/۳	۴۹/۱	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۸۰/۴	۴۹/۱	درصد فراوانی تجمعی
کم	۲/۳۹۲۶	۱۸/۴	۳۷/۰	۵۴/۶	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۸۱/۶	۵۴/۶	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲/۶۴۸۱	۱۷/۹	۳۰/۹	۵۱/۲	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۸۲/۱	۵۱/۲	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲/۶۹۹۴	۲۱/۴	۳۹/۹	۳۸/۷	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۷۸/۵	۳۸/۷	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲/۵۵۲۸	۲۹/۹	۱۸/۶	۵۱/۶	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۷۰/۲	۵۱/۶	درصد فراوانی تجمعی
کم	۲/۱۵۰۰	۵/۶	۲۶/۲	۶۸/۱	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۹۴/۴	۶۸/۱	درصد فراوانی تجمعی
کم	۱/۹۳۱۳	۶/۳	۱۵/۰	۷۸/۸	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۹۳/۸	۷۸/۸	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۲/۲۵۶۳	۱۰/۰	۲۴/۴	۵۶/۶	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۹۰/۰	۵۶/۶	درصد فراوانی تجمعی
کم	۲/۱۴۷۲	۱۱/۱	۲۳/۹	۶۵/۰	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۸۹/۰	۶۵/۰	درصد فراوانی تجمعی
کم	۱/۹۸۰۹	۱/۳	۳۱/۷	۷۲/۶	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۹۴/۳	۷۲/۶	درصد فراوانی تجمعی
کم	۲/۰۷۲۴	۷/۲	۲۱/۷	۷۱/۱	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۹۲/۸	۷۱/۱	درصد فراوانی تجمعی
متوسط	۳/۰۹۹۴	۳۵/۴	۳۴/۲	۳۰/۴	درصد فراوانی
		۱۰۰/۰	۶۴/۶	۳۰/۴	درصد فراوانی تجمعی

از دیدگاه پاسخ دهندگان در بررسی اولویت‌های ورزش‌های بومی و محلی استان که در جذب گردشگر ورزشی مؤثر است، رشته‌های کبیدی، کشتی چوخه و اسب‌سواری جزء سه رشته اول قرار گرفته‌اند (جدول ۵).

جدول ۵ - بررسی اولویت‌های ورزش‌های بومی و محلی استان در توسعه گردشگری ورزشی

رتبه	میانگین رتبه کسب شده	مؤلفه
۱	۱	کبیدی
۲	۲	کشتی چوخه
۳	۳	اسب سواری
۴	۳/۶	هفت سنگ - بازی بومی
۵	۴	زو، شترسواری، رقص محلی
۶	۴/۳	چوب بازی
۷	۴/۶	اسب چوبی، درنا بازی، گال چوب، باستانی، چوگان
۸	۵	گوی ملکی

براساس نتایج به دست آمده از دیدگاه مدیران و کارشناسان در مورد بررسی اولویت‌ها در پتانسیل‌های استان و منطقه که در جذب گردشگر ورزشی مؤثر است، ورزش‌های بومی و محلی، آب و هوا و اماکن زیارتی استان جزء سه پتانسیل اول قرار گرفته‌اند (جدول ۶).

جدول ۶ - بررسی اولویت‌ها در پتانسیل‌های استان و منطقه در جذب گردشگر ورزشی

رتبه	میانگین رتبه کسب شده	مؤلفه
۱	۱/۶	ورزش‌های بومی
۲	۲/۳	آب و هوا
۳	۳/۳	اماکن زیارتی استان
۴	۳/۴	آب گرم
۴	۳/۶	جاذبه‌های طبیعی
۵	۴	منابع طبیعی
۵	۴	ارتفاعات
۶	۴/۳	ابنیه باستانی
۶	۴/۳	طبیعت بکر
۷	۴/۶	پارک‌ها
۸	۵	وجود مراکز صنعتی
۸	۵	زیرساخت‌های اقامتی
۸	۵	اماکن ورزشی
۸	۵	زیرساخت‌های حمل و نقل
۸	۵	تنوع اقلیم
۹	۵/۳	حیات وحش

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین موانع و محدودیت‌های مختلف عنوان شده دارد ($P = ۰/۰۰۱$, $F = ۴۶۳/۳۱$ = خی دو) براساس جدول رتبه‌ها رتبه عدم برنامه‌ریزی سازمان‌ها در جهت جذب گردشگر از عوامل دیگر بیشتر است. به این معنا که بیشتر افراد این عامل را جزء مهم‌ترین محدودیت‌های استان می‌دانند.

جدول ۷ - نتایج آزمون فریدمن در بررسی موانع و محدودیت‌های زیر در توسعه صنعت گردشگری ورزشی

ارزش P	خی دو	میانگین رتبه	عوامل
۰/۰۰۱	۳۱ / ۴۶۳	۱۰/۰۰	عدم برنامه‌ریزی سازمان‌ها به منظور جذب گردشگر ورزشی
		۹/۷۹	حمایت ناکافی مسئولان استان از سرمایه‌گذاران و طرح‌های گردشگری ورزشی
		۰/۴۶	کم توجهی به جاذبه‌های گردشگری ورزشی از طرف مسئولان شهری
		۹/۳۸	پایین بودن سطح دانش فرهنگ و اطلاعات عمومی در گردشگری
		۹/۳۱	کمبود نیروی انسانی
		۹/۰۷	هماهنگی کم بین سازمان‌های مرتبط با حوزه گردشگری ورزشی
		۹/۰۵	شناخت کم گردشگران ورزشی از ورزش‌های بومی و محلی منطقه
		۹/۰۴	ناکافی بودن امکانات رفاهی و اماکن اقامتی در منطقه
		۸/۹۴	استقبال کم مسئولان در کسب میزبانی مسابقات کشوری و بین‌المللی
		۸/۸۴	ضعف اطلاع‌رسانی و شناخت ناکافی از جاذبه‌های گردشگری ورزشی منطقه
		۸/۶۷	کمبود پژوهش‌های علمی در این حوزه
		۸/۴۹	تعداد کم دفاتر اطلاع‌رسانی از جاذبه‌های گردشگری ورزشی
		۸/۳۰	وجود ضعف در سیستم حمل و نقل شهری و نبود زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل
		۸/۰۹	تمایل کم مردم به مسافرت‌های ورزشی
۸/۰۶	نبود وب سایت‌های اختصاصی در زمینه جاذبه‌های گردشگری		

همچنین حمایت ناکافی مسئولان استان از سرمایه‌گذاران و طرح‌های گردشگری ورزشی، کم توجهی به جاذبه‌های گردشگری ورزشی از طرف مسئولان شهری و پایین بودن سطح دانش، فرهنگ و اطلاعات عمومی در گردشگری، از عوامل مهم دیگر محدودیت‌های استان شمرده شده‌اند. جدول ۸ نشان می‌دهد که ۱۴۶ نفر

(۹۴/۲ درصد) از مدیران و کارشناسان استانی و شهری از برنامه‌های گردشگری حمایت می‌کنند که این رقم امیدوارکننده‌ای برای گسترش این صنعت است.

جدول ۸ - بررسی میزان حمایت مدیران و کارشناسان استانی و شهری از برنامه های توسعه گردشگری ورزشی

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۱۴۶	۹۴/۲
خیر	۹	۵/۸
کل	۱۵۵	داده گم شده ۹

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش حاضر نشان داد از دیدگاه مدیران و کارشناسان استان مؤلفه‌های «ایجاد سرور و شادمانی در جامعه»، «گرایش بیشتر مردم به ورزش و ارتقای سطح سلامت جامعه» و «گسترش تبادلات و تعاملات مثبت فرهنگی بین فرهنگ های مختلف»، هر سه از آثار مهم توسعه صنعت گردشگری و عواملی چون رفع خستگی، تجدید قوای جسمی، توسعه و پیشرفت مهارت ها، بالابردن سطوح آمادگی جسمانی نیز از پیامدهای آثار توسعه گردشگری ورزشی اند (۲۱، ۷). همچنین حضور در بعضی رویدادها یا برخی مکان های گردشگری ورزشی که الهام‌دهنده و تقویت‌کننده علایق فرهنگی، آداب و رسوم با عقاید خاصی باشد، می‌تواند جزء عوامل سوق‌دهنده گردشگران برای مسافرت قرار گیرد (۷) و بر اساس تحقیقات کیم و همکاران (۲۰۰۶) یکی از تأثیرات مثبت جام جهانی فوتبال ۲۰۰۲ بر کره جنوبی تبادلات مثبت فرهنگی و توسعه فرهنگی است (۲۹). با توجه به یافته های این تحقیق و دیگر تحقیقات داخلی باید شرایطی مناسب برای تأمین نیازها، توجه به انگیزه ها و احترام به فرهنگ و اعتقادات به عنوان یک وظیفه انسانی ایجاد کنیم.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که «سازمان گردشگری» به عنوان مهم‌ترین سازمان در توسعه صنعت گردشگری ورزشی شناسایی شده است. در راستای تحقیق حاضر ضرورت همکاری نزدیک سازمان گردشگری که سازمان متولی گردشگری کشور است، با سازمان‌های متولی ورزش کشور به تبع آن فدراسیون‌های ورزشی و

دیگر سازمان‌ها اثبات شده است. همچنین پایین بودن اهمیت سازمان تربیت‌بدنی با نتایج پژوهش‌های گیبسون (۱۹۹۳)، محرم زاده و قیامی (۱۳۸۷)، ناصری (۱۳۷۵) و مراسلی (۱۳۷۴) (۲۷، ۱۲، ۸، ۷) همراستا و منطبق نیست و این نتیجه ممکن است به دلیل آگاهی کم پاسخ دهندگان و نگرش صرفاً ورزشی آنان به ورزش و رویدادهای ورزشی باشد.

استعداد گسترش گردشگری ورزشی در شهر میزبان را می‌توان از نظر وجود منابع و زیرساخت مورد نیاز ورزشی و گردشگری تعیین کرد. یک فهرست منبع گردشگری ورزشی می‌تواند شامل محیط‌های فیزیکی، تجهیزات ورزشی ساخته شده، امکانات حمل و نقل گردشگری و زیرساخت‌ها باشد (۱۸). تأسیسات و امکانات اقامتی و رفاهی از جمله عناصر ثانویه سیستم گردشگری هستند که می‌توانند نقش مؤثری در توسعه آنها از مؤلفه‌های مهم در توسعه گردشگری ورزشی کشور است (۹) که باید مورد توجه قرار گیرد، از این رو مسئولان استانی باید در راستای توسعه زیرساخت‌های کشور همچون حمل و نقل، فضاها و تأسیسات ورزشی، وسایل و امکانات فضاها و تأسیسات، امکانات رفاهی، اقامتی، کمیت اماکن ورزشی، مطابقت فضاها و تأسیسات با استانداردهای ملی و بین‌المللی و ساخت اماکن و تأسیسات ورزشی چندمنظوره مناسب در جهت برگزاری رویدادهای ورزشی و فعالیت‌های غیررقابتی و تفریحی برای استفاده گردشگران سرمایه‌گذاری کنند و در برنامه‌ریزی و تعیین راهبرد، توسعه این صنعت در آینده مورد توجه قرار گیرد. همچنین مؤلفه‌های دیگر در ارزیابی توانمندی‌ها و قابلیت‌های استان در توسعه صنعت گردشگری ورزشی استان از دیدگاه پاسخ دهندگان شامل «میزان پژوهش و تحقیقات انجام گرفته»، «کمیت و کیفیت وب سایت‌های ویژه گردشگری» است که با تحقیقات معین فرد (۱۳۸۷) سردی ماهکان (۱۳۸۰) (۹، ۶) و «خدمات دهی آژانس‌های مسافرتی و مسافربری»، «ظرفیت ایجاد تورهای برنامه‌ریزی شده ورزشی توسط آژانس‌های گردشگری» با تحقیقات هنرور (۱۳۸۳) (۱۴) همخوانی دارد. مؤلفه‌های «نیروی متخصص» و «نیروی داوطلب» با تحقیقات معین فرد (۱۳۸۸)، سوارت و باب (۲۰۰۷) (۳۳، ۹) و «تخصیص بودجه»، «میزان مشارکت و حمایت اسپانسر ورزشی» و «امنیت فردی و اجتماعی گردشگران ورزشی»، با تحقیقات اصفهانی (۱۳۸۷)، ادبی فیروزجاه (۱۳۸۵) و گیبسون (۲۰۰۶) (۲۶، ۲، ۱) و «ورزش‌های بومی و محلی» با تحقیقات صدیق زراعتی (۱۳۸۴)، تایسون و همکاران (۲۰۰۵)، چو (۲۰۰۴)، هنرور و همکاران (۱۳۸۶) (۲۰، ۱۷، ۱۵، ۵) مطابقت دارد. یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که در بررسی

اولویت‌های ورزشی‌های بومی و محلی استان در توسعه گردشگری ورزشی رشته‌های «کبده»، «کشتی با چوخه» و «اسب سواری» به ترتیب جزء سه اولویت اول هستند. با توجه به اینکه ورزش‌های بومی در کشور ما دارای پشتوانه فرهنگی غنی ایرانی و اسلامی است، همواره برای گردشگرین جالب و درخور توجه بوده است. در زمینه توسعه و ترویج ورزش‌های بومی و محلی در استان لازم است، گام‌های مؤثری برداشته شود، همچون اختصاص یافتن بخشی از برنامه‌های ورزشی رسانه‌های گروهی به این رشته‌ها، ترویج این بازی‌ها از طریق طرح و برنامه‌های علمی سازمان‌های تربیت بدنی و گردشگری، فرهنگ سازی و ایجاد علاقه مندی به ورزش‌های بومی در بین جوانان و دیگر اقشار جامعه.

یافته‌های پژوهش حاضر در شناسایی پتانسیل‌های اصلی استان در جذب گردشگر ورزشی حاکی از آن است که «ورزش‌های بومی و محلی»، «آب و هوا» و «وجود اماکن زیارتی» به ترتیب اهمیت جزء سه عامل برتر در استان هستند. آب و هوا به دلایل ایجاد گستردگی صنعت گردشگری و امکان وجود فعالیت‌های گردشگری و گردشگری ورزشی و چشم اندازه‌های متفاوت برای گردشگران اهمیت ویژه ای دارد. این یافته‌ها با تحقیقات ادبی فیروزجاه (۱۳۸۵)، وید (۲۰۰۶) و کزاک (۲۰۰۲) (۳۵، ۳۰، ۱) مطابقت دارد. امروزه گردشگری مذهبی با همه اجزا و گونه‌های مختلف آن، به سبب ویژگی‌های ساختاری و کارکردی خاص، تواسه خود را در متن گردشگری جهانی جای دهد، به طوری که حوزه نفوذ آن سراسر جهان فرا گرفته و براساس برآوردی، ۲۶ درصد از کل جریان‌های گردشگری جهان را به خود اختصاص داده است. وجود بارگاه مطهر حضرت رضا (ع) در استان خراسان رضوی، یکی از جذاب ترین مکان‌های زیارتی است. این جاذبه به دلیل اهمیت و نقش مذهبی زیارتی خود ساختار و کارکرد مذهبی - فرهنگی شهر و منطقه مشهد و استان را تحت تأثیر کامل خود دارد. بنابراین با استفاده بهینه از پتانسیل‌های این چنین قوی می‌توان راه را برای توسعه صنعت گردشگری ورزشی در استان هموار کرد. یافته‌های تحقیق حاضر در این بخش با نتایج تحقیقات سردی ماهکان (۱۳۸۰) و مصطفی مؤمنی و همکاران (۱۳۸۶) (۱۱، ۶) همخوانی دارد.

براساس یافته‌های این تحقیق مؤلفه‌های «عدم برنامه‌ریزی سازمان‌ها در جهت جذب گردشگر ورزشی»، «حمایت ناکافی مسئولان استان از سرمایه‌گذاران و طرح‌های گردشگری ورزشی» و «کم توجهی به جاذبه‌های گردشگری ورزشی از طرف مسئولان شهری» سه عامل مهم در موانع و محدودیت‌ها هستند. در مقوله گردشگری

ورزشی دستیابی به توسعه و گسترش، بهره مندی از منافع مختلف و رسیدن به وضعیت مطلوب در عرصه جهانی بدون مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح و مناسب امکان‌پذیر نیست (۹) و مدیریت برنامه ریزی و راهبردی و ادراک نگرش و احساس سیاست‌گذاران در پیشبرد و توسعه گردشگری ورزشی و توسعه خط مشی‌های گردشگری اهمیت دارد (۳۵، ۲۱). براساس یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که سیاست و راهبردهای فعلی استان در زمینه جلب گردشگر ورزشی مناسب نیست و احتمالاً به بازنگری احتیاج دارند و باید تدابیر مناسبی در این زمینه اتخاذ شود. همچنین عدم توجه به نقش اساسی نیروهای مولد در برنامه ریزی، اجرا و عدم جذب سرمایه‌گذاری مناسب بخش خصوصی، نبود مهارت‌های لازم در مکان‌یابی و تمرکز زدایی مکانی از شهرهای بزرگ به شهرستان‌هایی با توانمندی‌های طبیعی، می‌تواند به منظور مرتفع ساختن موانع و محدودیت‌ها به کار گرفته شود. در نهایت اینکه در این پژوهش محدودیت‌ها رتبه بندی شده‌اند، تحقیقات نشان داده است که محدودیت‌ها به صورت مجزا عمل نمی‌کنند، بلکه با هم در ارتباط متقابل هستند و باید به صورت چند بعدی ارزیابی شوند (۱۴). همچنین با توجه به پاسخ مثبت ۹۴/۲ درصد مدیران و کارشناسان استان در حمایت از برنامه‌های توسعه صنعت گردشگری ورزشی و با توجه به این زمینه مساعد موجود باید تلاش کرد تا در جهت ایجاد زیرساخت‌های گردشگری استان مطابق با استانداردهای ملی و بین‌المللی و ارتقای زیرساخت‌های موجود با استانداردها گام مؤثری برداشته شود. از این رو با عنایت به موضوع کارآفرینی و اشتغال‌زایی این صنعت، از مسئولان امر انتظار می‌رود گامی در تحول اقتصادی منطقه برداشته شود. به طور کلی، نتایج تحقیق حاضر نشان داد که با توجه به شناخت تأثیرات توسعه صنعت گردشگری و وجود موانع و محدودیت‌های موجود این پدیده ورزشی توسط سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان استان احساس می‌شود. همچنین اهمیت و توجه ویژه به ورزش‌های بومی و محلی در استان، ارائه خدمات گردشگری ورزشی به زائران امام رضا، آماده‌سازی فضاهای طبیعی ورزشی استان به منظور جذب گردشگر ورزشی از نتایج این تحقیق است. از این رو با توجه به اعلام آمادگی مسئولان به منظور حمایت و پشتیبانی، ایجاد کمیته راهبردی برای توسعه صنعت گردشگری ورزشی با مشارکت سازمان‌های گردشگری و تربیت بدنی در استان توصیه می‌شود.

منابع و مأخذ

۱. ادبی فیروز جاه، جواد. (۱۳۸۵). "بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور با تاکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۲. اصفهانی، نوشین. (۱۳۸۷). "تحلیل عوامل مؤثر بر جهانگردی ورزشی ایران و ارائه مدل برنامه‌ریزی استراتژیک". رساله دکتری. دانشگاه تهران.
۳. جنوبی، پیمان. (۱۳۸۷). "چشم‌اندازی مبهم، نگاهی به صنعت گردشگری ایران". ۱۳۸۸. www.aftabir.com/articles/tourism.
۴. دیورا، آ، وست، چالز، آ. بوچر. (۱۳۷۶). "مبانی تربیت بدنی و ورزش". ترجمه احمد آزاد. انتشارات کمیته بین المللی المپیک، تهران.
۵. صدیق زراعتی، سیدجعفر. (۱۳۸۴). "بررسی تحلیلی توریسم روزی در شهر تهران". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات. تهران.
۶. صردی ماهکان، علیرضا. (۱۳۸۰). "بررسی نقش بازاریابی در صنعت جهانگردی شهرستان مشهد". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۷. محرم زاده، مهرداد. قیامی راد، امیر. (۱۳۸۷). "بررسی تطبیقی نقش عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی از دیدگاه مدیران و دست‌اندرکاران ورزشی ایران و استرالیا". حرکت شماره ۳۵، ۹۹-۱۱۵.
۸. مراسلی، عزیز. (۱۳۷۴). "تخمین توابع عرضه و تقاضای توریسم خارجی در ایران". مجید صباغ کرمانی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۹. معین فرد، محمدرضا. (۱۳۸۷). "وضعیت صنعت گردشگری ورزشی در ایران و ارائه الگوی توسعه آن". رساله دکتری، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۰. مکینیان، پریسا. (۱۳۸۷). راهکارهایی برای گردشگری ایران. ۱۳۸۸. www.aftabir.com/tourism.

۱۱. مؤمنی، مصطفی. صرافی، مظفر. قاسمی خوزانی، محمد. (۱۳۸۶). ساختار و کارکرد گردشگری مذهبی - فرهنگی و ضرورت مدیریت یکپارچه در کلان شهر مشهد، جغرافیا و توسعه. شماره ۱۳، ۱۱-۳۸.
۱۲. سقایی، مهدی. (۱۳۸۷). گردشگری ورزشی. ۱۳۸۸. www.ichto.ir/tabid/1916/Default.aspx.
۱۳. ناصری، سیدمسعود. (۱۳۷۵). "شناسایی موانع مؤثر در توسعه صنعت توریسم ایران و طراحی الگوی تبیینی برای گسترش جذب توریست". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۴. هنرور، افشار. (۱۳۸۳). "عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ناشی از برگزاری رویدادهای ورزشی بین المللی در کشور از دیدگاه مدیران و دست اندرکاران ورزشی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۵. هنرور، افشار. غفوری، فرزاد. فرزاد، فرزام. شریفان، اسماعیل. (۱۳۸۶). "عوامل مهم در بازاریابی گردشگری ورزشی ایران". فصلنامه المپیک، ۴ (پیاپی ۴۰)، ۳۱.

16. Battyk IM. Skiss. (2009). "Tourism-common cause". *Polhsh tourist products. Tourism management. PP:1-3.*

17. Ben.Tyson, Hayle. Carolyn. Truly, David, Jodan.Leslie Ann. Thame, Michelle, (2005). "West Indies world cup cricket hallmark events as catalysts for community tourism development". *Journal of Sport Tourism 10(4); PP:323-334.*

18. Bull, C, (2005). "Sport tourism destination resource analysis". In J.E.S. Higham (ED). *Sport Tourism.*

19. Cave.P. (2003). "Sports tourisms : the case for a local approach in Africa". *Second African Conference on peace Through Tourism, Dar es salam, Tanzania, December PP:7-12.*

20. Cho, M. (2004). "The strength of motivation and physical activity level during leisure time among youth in south korea". *Youth and Society, 35.*

21. Deery, M.Jago, L. (2005). "The management of sport tourism". *Sport in society , Vol 8(2); PP:378-389.*

22. Emery.P. (2010). "Past, future magor sport event management practice: the Practitioner perspective". *Sport management review* 13, PP:158-170. *Journal homepage: www.elsevier.com/local/smrgames.Vol.12.PP:5-23.*

23. Evangelia Kasimati A,B. Peter Dawson. (2009). "Assessing the impact of the 2004 Olampic Games on the Greek economy: A small macroeconometric modle". *Economic modelling* 26.139-146. *Congress: Future of Sport Management Proceeding, Firenze: Italy : EAS.*

24. *Evolution And Development in sport Tourism (2010). Report from Philippine sport association. www.tourism.gov.ph.*

25. Gibson, H, (1998). "Sport tourism : a critical analysis of research". *Sport Management Review* 1, PP:45-76.

26. Gibson, Heather. (2005). "Sport tourism : concepts and theories, an introduction". *sport in society* 8 (2); PP:133-141.

27. Ioana, M, Badulescu, A, Bac, D. (2008). *Qualitative and quantitative analysis of sport tourism from the perspective of Romanian youn adults, MPRA paper, No 7641, on-line at http://mpra.ub_muenchen.de//*

28. Kasimatic E, Dawson P. (2009). "Assessing the impact of the 2004 Olympic Games on the Greek economy : A small acroeconometric modle". *Econ. Model.* 26; PP:139-146.

29. Kim.Hyun J, Gursoy, Dogan , Lee, Soo-Bum. (2006). "The Impact of the 2002 wold cup on south korea: Comparisons of pre-and post –games". *Tourism Management* , 27; PP:86-96.

30. Kozak, M. (2002). "comparative analysis of tourist motivations by Nationality and Destinations". *Tourism Management* 23, PP:2210232.

31. Lee, Y. (2003). "conference on sport and tourism". *Journal of Sport Tourism, ISSN 14616688 print/ISSN 1470-1340 online / 031020075-19.*

32. Nogawa, H , Yamaguchi, Y, Hagi, Y, (1996). "An empirical research study on Japanese sport tourism in sport-for-all event case studies of a single-night event and a multiple-night event". *Journal of Travel Research* 35(2); PP:46-54.

33. Swart, Kamilla, Bob, Urmilla, (2007). "The eluding link ; toward developing sport tourism strategy in south Africa beyond 2010, *Politikon*, 34(2); PP:373-391.

34. Van Der Zee, Egbert, (2011). "Image improvement as a tangible legacy of hallmark events; The case of the 2010 word cup in south Africa, research master human Geography and planning faculty of geosciences.

35. Weed, Mike, (2006). "The influence of policy maker's perception on sport tourism policy development". *Tourism review International*, 10, PP:227-240.